

international
TURKCESS
CONGRESS

VI.TURKCESS 2020

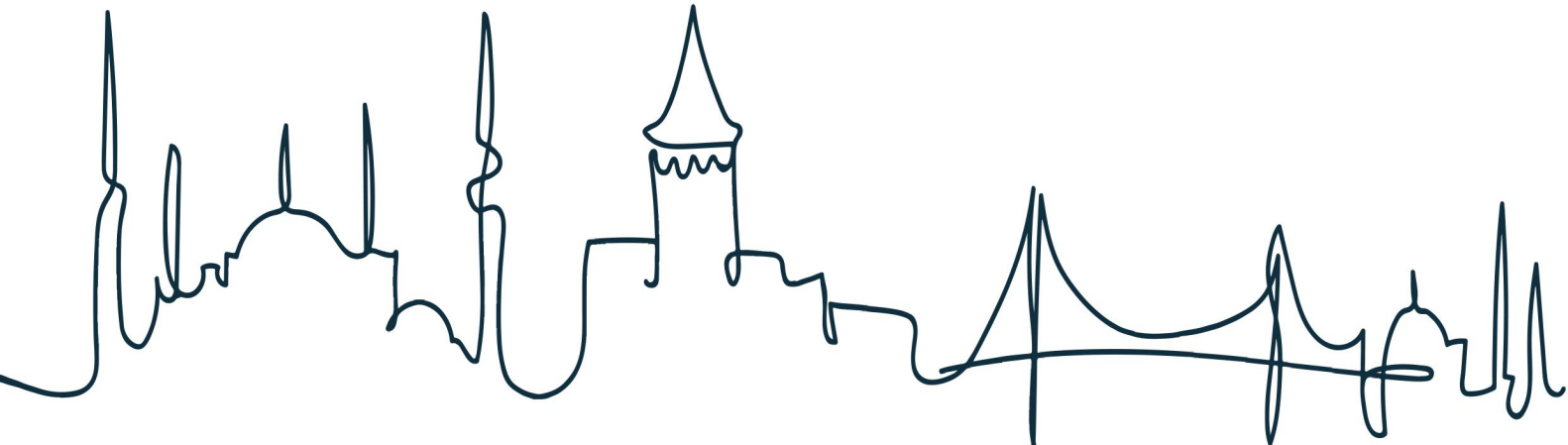
**ULUSLARARASI EĞİTİM VE
SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ**

*INTERNATIONAL EDUCATION
AND SOCIAL SCIENCES CONGRESS*

(Toplum 5.0 / Society 5.0)

TAM METİN KİTABI / FULL TEXT BOOK

30 Ekim - 01 Kasım 2020
İstanbul (Online)

VI. Uluslararası TURKCESS Eğitim ve
Sosyal Bilimler Kongresi
30 Ekim- 1 Kasım 2020/İstanbul
Tam Metin Kitabı

VI. International Congress on Education
and Social Sciences
30 October- 1 November 2020/İstanbul
Full Text Book

Editör Kurulu

Prof. Dr. Mehmet Engin Deniz

Dr. Öğretim Üyesi Ümit Polat

IV. TURKCESS "TOPLUM 5.0" "AKILLI TOPLUM" TAM METİN KİTABI

e-ISBN: 978-625-409-887-1

e-Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, TEBAD

Bu e-kitabın basım, yayım ve satış hakları Eğitim Bilimleri Araştırmaları Derneği ile Anılan kuruluşun izni alınmadan e-kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu e-kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında derneğimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: Ekim 2020, Ankara

Yayın-Proje: TEBAD İletişim İnternet: www.turkcess.net E-ileti: turksosbilder@gmail.com

VI. Uluslararası TURKCESS Eğitim ve
Sosyal Bilimler Kongresi
30 Ekim- 1 Kasım 2020/İstanbul
Tam Metin Kitabı

VI. International Congress on Education
and Social Sciences
30 October- 1 November 2020/İstanbul
Full Text Book

Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar

TURKCESS 2020 ÇAĞRILI KONUŞMACILAR

Prof. Dr. Tateo ARİMOTO	Japonya Bilim ve Teknoloji Ajansı(JST)
Prof. Dr. Sinan OLKUN	Uluslararası Final Üniversitesi
Prof. Dr. Fadıl HOCA	Makedonya Uluslararası Vizyon Üniversitesi
Doç. Dr Aslı Bugay SÖKMEZ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs
Prof.Dr.Gurbunova VLADİMİROVNA	Vernadsky Kırım Federal Üniversitesi Yalta

KURULLAR

Onur Kurulu

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Prof. Dr. Tamer YILMAZ	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Orhan UZUN	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ramiz ASKER	Bakü Devlet Üniveristesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ	Kafkasya Üniversiteler Birliği Başkanı	Türkiye
Prof. Dr. Fadıl HOCA	Uluslararası Vizyon Üniversitesi	Kuzey Makedonya
Prof. Dr. Muhsin KAR	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Adnan YÜKSEL	Biruni Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Arif KARADEMİR	Bursa Teknik Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Akın LEVENT	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ahmet Hamdi TOPAL	Kastamonu Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Nigar DEMİRCANÇAKAR	Düzce Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Düsen KASEINOV	Uluslararası Türksoy Sekreteri	Türkiye

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Prof. Dr. Birol AKGÜN	Türkiye Maarif Vakfı Başkanı	Türkiye
Prof. Dr. Serkan KAYALAR	TİKA Başkanı	Türkiye
Prof. Dr. Şeref AKTAŞ	Yunus Emre Enstitüsü Başkanı	Türkiye
Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK	Turizm ve Kültür Bakanı Danışmanı	Türkiye
Prof. Dr. Ahmet Emre BİLGİLİ	Yüksek Öğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürü	Türkiye
Dr. Cem GENÇOĞLU	Temel Eğitim Genel Müdürü	Türkiye

Düzenleme Kurulu Başkanları

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Prof. Dr. M. Engin DENİZ	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ümit POLAT	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Adnan ÖMERUSTAOĞLU.	Biruni Üniversitesi	Türkiye

Düzenleme Kurulu

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Prof. Dr. M. Engin DENİZ	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Çetin SEMERCİ	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Sedat YAZICI	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Oğuz Serin	Lefke Avrupa Üniversitesi	KKTC
Prof. Dr. Kadırali Konkabayev	Türk Akademisi	Kazakistan
Prof. Dr. Mücahit KAĞAN	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Yavuz ERİŞEN	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ramiz ASKER	Bakü Devlet Üniversitesi Türkoloji Kürsüsü Başkanı	Azerbaycan
Prof. Dr. Gali GALİYEV	Ufa Sosyal Teknoloji Üniv. Rektörü	Başkurtistan
Prof. Dr. Tatyana PETROVA	Çuvaş Pedagojik Devlet Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Prof. Dr. Yagut Aliyeva	Bakü Devlet Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Prof. Dr. Fadıl HOCA	Uluslararası Vizyon Üniversitesi	Makedonya
Prof. Dr. Erdal BAY	Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Hakan AKDAĞ	Mersin Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Erdiç ÖZTÜRK	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Abdurashid JABBAROV	Semarkant Devlet Üniversitesi	Özbekistan
Doç. Dr. Metin DENİZ	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Sadık Yüksel Sıvacı	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Yalçın BAY	Osmangazi Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ramazan ALABAŞ	Kastamonu Üniversitesi	Türkiye

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Dr. Öğr. Üyesi Ümit POLAT	Niğde Ömer Halisdemir	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed SALMAN	Kastamonu Üniversitesi	Türkiye
Dr. Emine BAYRAKTAROVA	Sofya Yüksek İslam Enstitüsü	Bulgaristan
Dr. Serdan KERVAN	Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi	Kosova
Dr. Fadıl ŞİRAZ	MEB	Türkiye
Öğr.Gör. Yücehan YÜCESOY	Yakın Doğu Üniversitesi	KKTC

Sempozyum Sekreteryası

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Öğr. Gör. Yücehan YÜCESOY	Yakın Doğu Üniversitesi	KKTC
Arş. Gör. Burak DEMİR	Yakın Doğu Üniversitesi	KKTC
Arş. Gör. Gaye BİRİNİ	Yıldız Teknik Üniversitesi	TÜRKİYE

Bilim Kurulu

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Prof. Dr. Abdullah KARAÇAĞ	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Abdullah IŞIKLAR	Bursa Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Adnan BAKİ	Karadeniz Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU	Biruni Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Adnan ÖMERUSTAOĞLU	Biruni Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ahmet ARSLAN	Namık Kemal Üniversitesi	Türkiye
Prof.Dr. Ali Fuat ARICI	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Asuman Seda	Adnan Menderes Üniversitesi	Türkiye

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
SARACALOĞLU		
Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK	Marmara Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Çetin SEMERCİ	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Erdiñç ÖZTÜRK	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Erdoğan KÖSE	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Erol YAŞAR	Mersin Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK	Fırat Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Gencay ZAVOTÇU	Kocaeli Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Suat ÜNLÜ	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İhsan ÇAPCIOĞLU	Ankara Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İlhan ERDEM	Ankara Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İlyas DOĞAN	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İlyas GÖKHAN	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İsmet TÜRKMEN	Gazi Osmanpaşa Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İsa KORKMAZ	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Kemalettin KUZUCU	Marmara Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Kerim GÜNDOĞDU	Adnan Menderes Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Kürşat KARACABEY	Adnan Menderes Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. M. Asif YOLDAŞ	Hitit Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. M. Serhat YILMAZ	Kastamonu Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mehmet CANBULAT	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Barış HORZUM	Sakarya Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Murat YAKAR	Mersin Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK	Gazi Osmanpaşa Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa DAŞ	Dokuz Eylül Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa DENKTAŞ	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Hamdi DOĞAN	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Nevin ERGAN	Hacettepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Nuriye SEMERCİ	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa KOÇ	Düzce Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Orhan DERMAN	Hacettepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU	Hacettepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Sefa BULUT	İbn Haldun Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Sırrı AKBABA	Üsküdar Üniversitesi	Türkiye
Prof.Dr. Ebulfez SÜLEYMANLI	Üsküdar Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Erdal AKSOY	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Tayyip DUMAN	Bozok Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Tamara GURTUEVA	Yeditepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Yahya AKYÜZ	Ankara Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Gökhan DUMAN	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Yavuz ERİŞEN	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Prof. Dr. Yusuf TEPELİ	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Abdullah TEMİZKAN	Ege Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Selehaddin AVŞAROĞLU	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Kaya YILDIZ	İzzet Baysal Üniversitesi Türkiye	Türkiye
Doç. Dr. Aslıhan SABAN	Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Aydın BALYER	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ayşe DEMİR	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Bayram BIÇAK	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Bekir DİREKÇİ	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Bülent AKSOY	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Bülent ALCI	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Cavid ABDULZADE	Ankara Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Erkan YEŞİLTAŞ	Cumhuriyet Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Esmem HACİEMİNOĞLU	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Etem YEŞİLYURT	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Fatma ÜNAL	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ali Korkut ULUDOĞAN	Atatürk Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. İbrahim COŞKUN	Trakya Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. İbrahim ERDAL	Bozok Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Mustafa KAYA	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Türkiye

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Doç. Dr. Birsal AYBEK	Çukurova Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Mehmet DALKILIÇ	Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Metin DENİZ	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Şerife Gonca ZEREN	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Savaş KARAGÖZ	Aksaray Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Oğuzhan ÇOLAKKADIOĞLU	Mustafa Kemal Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Oğuzhan KARADENİZ	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Özgür BOSTANCI	19 Mayıs Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Özlem ÇAKIR	Ankara Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ramazan KARATAŞ	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Mustafa YENİASIR	Yakın Doğu Üniversitesi	KKTC
Doç. Dr. Burak GÖKBULUT	Yakın Doğu Üniversitesi	KKTC
Doç. Dr. Serhat Arslan	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Nihan Arslan	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Fikret GÜLAÇTI	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Durmuş ÜMMET	Marmara Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU	Biruni Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Dünder YENER	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Tuncay TUNÇ	Aksaray Üniversitesi	Türkiye

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Prof. Dr. Nergüz Bulut SERİN	Lefke Avrupa Üniversitesi	KKTC
Prof . Dr. Ali ERYILMAZ	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Akmatali ALİMBEKOV	Türkiye Manas Üniversitesi	Kırgızistan
Dr. Öğr. Üyesi Rizakhojayeva G.A	Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University,	Turkistan, Kazakhstan.
Prof. Dr. Rəbiyyə ASLANOVA	Bakü Dövlət Universiteti	Azərbaycan
Doç. Dr. Aygün KERİMOVA	Bakü Devlet Üniversitesi	Azərbaycan
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet NİYAZOV	Azərbaycan İlahiyyat Enstitüsü	Azərbaycan
Doç. Dr. Enise ABİBULLAYEVA	Kırım Mühendislik ve Pedagoji Üniversitesi	Ukranya
Dr. Öğr. Üyesi Bengisu Nehir AYDIN	Haliç Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Burak DELİCAN	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Başak BAĞLAMA	Yakın Doğu Üniversitesi	KKTC
Öğr. Gör .Dr. Deniz EKİNCİ VURAL	Dokuz Eylül Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Zübeyde DOĞAN ALTUN	Dokuz Eylül Üniversitesi	Türkiye
Dr. Barış YILDIZ	Milli Eğitim Bakanlığı	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Enver Emre Öcal	İstanbul Ayvansaray Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Hamdi KORKMAN	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Esra TEKEL	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Türkiye
Dr. Fatma Özge ÇAVUŞ BEKCE	Milli Eğitim Bakanlığı	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül YETKİN	Haliç Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Müyesser CEYLAN	Anadolu Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Kübra OKUMUŞ DAĞDELER	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Türkiye

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa EMEK	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Türkiye
Dr. Nadir BAŞTÜRK	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan KARABULUT	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Enver TÜRKSOY	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Seher Merve ERUS	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Sevgi KAYALIOĞLU	Aksaray Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KALE	Çağ Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Taha Emre ÇİFTÇİ	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi, Yunus HASTUNÇ	Siirt Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Canan OLPAK KOÇ	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi. Gizem AKCAN	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Handan AKYİĞİT	Sakarya Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf BİLGE	Sabahattin Zaim Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Vahit ÇİRİŞ	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Akkuş ÇUTUK	Trakya Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba GÖRGÜLÜ	İstinye Üniversitesi	Türkiye
Dr. Turan BAŞKONUŞ	Milli Eğitim Bakanlığı	Türkiye
Doç. Dr. Serdarhan Musa TAŞKAYA	Mersin Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Sadık Yüksel SIVACI	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Turgut KOCAOĞLU	Erciyes Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Tülay ÖCAL	Mustafa Kemal Üniversitesi	Türkiye

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Doç. Dr. Yahya Kemal TAŞTAN	Ege Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Yalçın BAY	Anadolu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Yıldız KIZILABDULLAH	Ankara Üniversitesi	Türkiye
Doç.Dr. Yakup DOĞAN	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Murat ÖZTÜRK	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Murat YILMAZ	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Aysun Hamzaoğlu BİRER	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Bahadır Bumin ÖZASLAN	Hacettepe Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Raşit KOÇ	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Döndü Neslihan BAY	Osmangazi Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Erdi ŞİMŞEK	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ersen VURA	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Fuad Serkan SAY	Mersin Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Halil UZUN	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Kaine GÜLÖZER	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Mehmed SAĞ	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet GÜRBÜZ	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZDEMİR	Kocaeli Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt GÜLMEZ	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Mihriay MUSA	Uşak Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Mine KIR	Bülent Ecevit Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Sami ACAR	Gazi Üniversitesi	Türkiye

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ERDAL	Bozok Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ümit POLAT	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ümmügülsüm CANDEĞER	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	Türkiye
Ord. Prof. Dr. Abel MUHARREMOV	Bakü Devlet Üniversitesi Rektörü	Azerbaycan
Ord. Prof. Dr. Aydın KAZIMZADE	Bakü Devlet Üniversitesi Rektör Yardımcısı	Azerbaycan
Ord. Prof. Dr. İsa HƏBİBBƏYLİ	Azerbaycan Milli İlimler Akademisi-	Azerbaycan
Prof. Dr. Alikram ABDULLAYEV	Devlet İdarecilik Akademisi	Azerbaycan
Prof. Dr. Asəf ZAMANOV	Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Elmi İşlər üzrə Prorektoru	Azerbaycan
Prof. Dr. Buludxan XƏLİLOV	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi Filoloji Fakültesi Dekani	Azerbaycan
Prof. Dr. Cəfər CƏFƏROV	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi Rektörü	Azerbaycan
Prof. Dr. Elçin MEMMEDOV	Bakü Devlet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı	Azerbaycan
Prof. Dr. Hüseyin ASKEROV	Bakü Devlet Üniversitesi Dil ve Edebiyat Tedrisi Kürsüsü Başkanı	Azerbaycan
Prof. Dr. İzzet RÜSTEMOV	Bakü Devlet Üniversitesi Sosyoloji Kürsüsü Başkanı	Azerbaycan
Prof. Dr. Nigar ABBASZADƏ	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Rəbiyət ASLONOVA	Bakü Devlet Üniversitesi Felsefe Kürsüsü Başkanı	Azerbaycan
Prof. Dr. Ramiz ASKER	Bakü Devlet Üniversitesi Türkoloji Kürsüsü Başkanı	Azerbaycan
Prof. Dr. Tehran ELİŞANOĞLU	Nizami adına Edebiyat Enstitüsü	Azerbaycan

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Prof. Dr. Almas BİNNƏTOVA	Nizami adına Edebiyat Enstitüsü	Azerbaycan
Prof.Dr. Fuad MEMMEDOV	Devlet İdarecilik Akademisi	Azerbaycan
Prof.Dr. Recep Ebdülelioğlu Ağayev	Naxçıvan Dövlət Universiteti	Azerbaycan
Prof.Dr.Rüfet Letifoğlu Hüseyinzade	Pedagoji Üniversitesi	Azerbaycan
Doç .Dr. Elman NESİROV	Devlet İdarecilik Akademisi	Azerbaycan
Doç. Dr. Aygün BAĞIRLI	Diller Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Korkmaz MUSTAFAYEV	Diller Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Mürteza HASANOĞLU	Devlet İdarecilik Akademisi	Azerbaycan
Doç. Dr. Toğrul HALİLOV	Naxçıvan Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Lala HASANOVA	Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi-UNEC	Azerbaycan
Doç. Dr. Yagut ALIYEVA	Bakü Devlet Universiteti	Azerbaycan
Dr. Nazim CAFEROV	Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi-UNEC	Azerbaycan
Dr.Sugra Humbatova	Azerbaijan State University of Economy	Azerbaycan
Dr. Taleh XELİLOV	Kirgizistan-Türkiye Manas Üniversitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Akmatkali Alimbekov	Kirgizistan-Türkiye Manas Üniversitesi	Kirgizistan
Prof. Dr. Cangoroz KANİMETOV	İ. Arabayev Üniversitesi	Kirgizistan
Prof. Dr. Ceenbek Alimbayev	Kirgizistan-Türkiye Manas Üniversitesi	Kirgizistan
Prof. Dr. Tuuganbayu Konurbayev	İ.Arabayev Devlet Üniversitesi	Kirgizistan
Prof. Dr. Tashtan Siyaev	Narin Devlet Üniversitesi	Kirgizistan
Doç. Dr. Mislimkan Aydarova	Batken Devlet Üniversitesi	Kirgizistan

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Doç. Dr. Nurlan Şadiev	Oş Devlet Üniversitesi	Kırgızistan
Dr. Roza ABDIKULOVA	Milli Eğitim Akademisi	Kırgızistan
Prof. Dr. Bakdaulet Berlibayev	Taraz Beşeri Bilimler Üniversitesi	Kazakistan
Prof. Dr. Kaldibek Boleev	Taraz Beşeri Bilimler Üniversitesi	Kazakistan
Prof. Dr. Mukhtarkhan Orazbay	Yabancı Diller ve Yüksek Kariyer Üniversitesi	Kazakistan
Prof. Dr. Tynyshtyk Yermekova	Kazakistan Eğitim Akademisi	Kazakistan
Prof. Dr. Zamira Baubekova	Kazakistan Eğitim Akademisi	Kazakistan
Doç. Dr. Fatima Kozybakova	El Farabi Milli Üniversitesi	Kazakistan
Doç. Dr. Muhamedrahim Kursabaev	Astana Turizm Üniversitesi	Kazakistan
Dr. Elvin HASAN	Eğitim Bakanlığı	Makedonya
Naranstal DELGERKHUU	Mongolian University of Science and Technology	Mogolistan
Prof. Dr. Ibragimova Gulnara HVAZMATOVNA	Özbekistan Bilimler Akademisi Dil ve Edebiyat Enstitüsü	Özbekistan
Prof. Dr. Nizameddin MAHMUDOV	Özbekistan Bilimler Akademisi Dil ve Edebiyat Enstitüsü	Özbekistan
Prof. Dr. Shuxrat SiROJiDDiNOV	Taşkent Devlet Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesi	Özbekistan
Arş. Gör. İlyos İSMOiLOV	Taşkent Devlet Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesi	Özbekistan
Doç. Dr. Odil KUYSiNOV	Nizami Taşkent Devlet Pedagojik Üniversitesi	Özbekistan
Prof. Dr. Erkin NURiDDiNOV	Nizami Taşkent Devlet Pedagojik Üniversitesi	Özbekistan
Doç. Dr. Gulnoza EGAMBERDiYEVA	Nizami Taşkent Devlet Pedagojik Üniversitesi	Özbekistan
Doç. Dr. Muhtor NASiROV	Samarkant Devlet Üniversitesi	Özbekistan

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Doç. Dr. Abdurashid JABBAROV	Samarkant Devlet Üniversitesi	Özbekistan
Prof. Dr. Firdevs HUSAMATİNOVA	Ufo Enstitü Direktörü	Başkurdistan
Prof. Dr. Gali GALİYEV	Ufa Sosyal Teknoloji Üniv. Rektörü	Başkurdistan
Prof. Dr. Aleksander KADİRBAYEV	Moskova Devlet Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Prof. Dr. Elena OGANOVA	Moskova Devlet Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Prof. Dr. Rüstem ŞÜKÜROV	Çuvaş Pedagojik Devlet Üniversites Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Prof. Dr. Tatyana PETROVA	Çuvaş Pedagojik Devlet Üniversites Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Doç. Dr. Emma EKEEVA	Daali Altay Devlet Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Dr. Elfina SİBGATULLİNA	Moskova Bilimler Akademisi	Rusya Federasyonu
Prof. Dr. Mukhiddin KHAYRUDDİNOV		Ukrayna
Dr. İrina KAYAN-POKROVSKAYA	Sofya Yüksek İslam Enstitüsü	Ukrayna
Dr. Emine BAYRAKTAROVA	Sofya Yüksek İslam Enstitüsü	Bulgaristan
Dr. Harun BEKİR	Plovdiv Ünivers	Bulgaristan
Prof. Dr. Adile EMİROVA	Sanayi ve Pedagoji Üniversitesi	Kırım
Dr. Enise ABİBULLAYE	Sanayi-Pedagoji Üniversitesi	Kırım
Prof. Dr. Lemara SELENDİLİ	Kırım Federal üniversitesi	Kırım
Doç. Dr. Bankova İVANNA	Komrat Devlet Üniversitesi	Moldova
Dr. Ciden Sena MENABİT	Yabancı Diller Merkezleri	Romanya
Dr. Veronica NEDELCU	Ovidius Üniversitesi	Romanya
Dr. Erdal TOPRAKYARAN	Frankfurt Goethe Üniversitesi	Almanya
Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU	Michigan State University	ABD
Dr. Stale KNUDSEN	Starasburg Üniversitesi	Norveç

KİŞİ	KURUM	ÜLKE
Prof. Dr. Yaşar DEMİR	Starasburg Üniversitesi	Fransa
Prof. Dr. Tacida HAFIZ	Priştine Üniversitesi	Kosova
Dr. Serdan KERVAN	Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi	Kosova
Dr. Soner YILDIRIM	Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi	Kosova
Doç. Dr. Osman YILDIZ	Kıbrıs İlim Üniversitesi	KKTC
Doç. Dr. Kemale SALAMOVA	Sumgayıt Devlet Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Melahet Abdullayeva	Azerbaycan Devlet Pedaqoji Universitesi	Azerbaycan

**VI. TURKCESS 2020 ULUSLARARASI EĞİTİM VE SOSYAL
BİLİMLER KONGRESİ
INTERNATIONAL EDUCATION AND SOCIAL SCIENCES
CONGRESS (Toplum 5.0 / Society 5.0)**

“Toplum 5.0 (Akıllı Toplum)”“ Society 5.0 (Smart Society)” and Transdisciplinary Approach

October 30 2020, Tateo ARIMOTO

***Visiting Professor, STI Program,
National Graduate Institute for Policy Studies
(GRIPS), Principal Fellow of Japan S&T Agency(JST)
and
Vice Director of International Institute for
Advanced Studies***

İÇİNDEKİLER

BALANCING ROLE OF WEAPONS OF MASS DESTRUCTION IN INTERNATIONAL RELATIONS.....	01
FUNDAMENTAL DETERMINANTS OF INFLATION.....	15
NAHÇIVANIN TUNÇ ÇAĞI KÜLTÜRÜ.....	27
ÖĞRETMENLERİN VE OKUL YÖNETİCİLERİNİN OKUL REHBERLİK HİZMETLERİ VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLAR İLE İLGİLİ METAFORİK ALGILARININ İNCELENMESİ.....	42
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE FEN BİLİMLERİ VE BİLGİSAYARA YÖNELİK TUTUMLAR İLE AKADEMİK BAŞARININ SINIF DÜZEYİ VE BÖLÜM TERCİH SIRASI AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	60
HATAYA İLİŞKİN RUMİNASYON ÖLÇEĞİ: PSİKOMETRİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ.....	72
PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARININ İLİŞKİ İNANÇLARI: ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ BAĞLAMINDA BİR İNCELEME.....	77
KOSOVA EĞİTİM SİSTEMİ, TÜRKÇE EĞİTİM TARİHİ, ÖĞRETMEN KADROSU VE SORUNLARI.....	103
MESLEK STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLIĞI “İŞ GÜVENLİĞİ BİLGİ VE BECERİLERİ”.....	114
PSİKOTARİH AÇISINDAN LİDER ANALİZİ: HİTLER.....	120
THE ILLUMINATION ART USED IN FERMENTS AND BERATES DURING THE OTTOMAN PERIOD (TUGRA DECORATIONS) AND ITS EXAMINATION FROM ARTISTIC AND EDUCATIONAL ABYSS.....	127
ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, ALKOL VE MADDE KULLANIM BOZUKLUĞU VE DEPRESYON: BİR GÖZDEN GEÇİRME.....	138
HİZMET İÇİ EĞİTİMDE TURNUVA TEKNİĞİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ.....	160
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN BİLGİ İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ YETERLİKLERİ.....	174
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİKLERİ YÖNETİCİ LİDERLİK STİLLERİ VE BU TERCİHLERİN BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI.....	180
STRESSLƏ DİABETİN (ŞƏKƏR XƏSTƏLİYİNİN) ƏLAQƏSİ.....	224
EVLİ BİREYLERDEKİ BİLİNÇLİ FARKINDALIK VE DUYGUSAL ÖZ YETERLİLİĞİN ROMANTİK İLİŞKİ KALİTESİ İLE İLİŞKİSİ.....	228

İKİNCİ MEŞRUTİYETTEN CUMHURİYET'E BİR EĞİTİMCİ OLARAK SÜLEYMAN ŞEVKET (TANLI)'NİN EĞİTİM GÖRÜŞÜ.....	247
ULAŞTIRMADA ALTYAPI GELİŞİM PROJELERİNİN ÜLKENİN EKONOMİK BÜYÜMESİNİN SAĞLANMASINDAKİ ROLÜ.....	262
LİSELERDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN İŞ BİRLİĞİ BECERİLERİ İLE İLGİLİ ALGILARI.....	270
TEKRARLAYAN TRAVMA VE İKİNCİL MAĞDURİYET KONULARININ ADLİ SÜREÇLERDE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	289
ENGELLİ ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERİN EŞ TÜKENMİŞLİKLERİNİN SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	297
MADDE KULLANIM BOZUKLUĞU TEDAVİSİNDE BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI YAKLAŞIM.....	303
TRAVMATİK YAŞAM OLAYLARINA FARKLI BİR YAKLAŞIM: TRAVMA SONRASI BÜYÜME.....	310
TÜRK KÜLTÜRLÜ HALKLARDA KAMLIKTAN PİRLİĞE DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMLER.....	317
OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARI VE CİNSEL İSTİSMAR BİLDİRİMİ.....	326
BELLEK, GÖRGÜ TANIKLIĞI VE GÖRGÜ TANIKLIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	334
PARTNER ŞİDDETİ VE PARTNER ŞİDDETİNİN YORDAYICILARI.....	341
YÜKSEK VE DÜŞÜK DÜZEYDE HAYIR DİYEBİLME ÖZELLİKLERİNE SAHİP OLAN ÖĞRENCİLERİN ANKSİYETE VE OYUN BAĞIMLILIĞI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI.....	347
YÖNETİCİLERİNİN YÖNETSEL DAVRANIŞLARI İLE ÇALIŞANLARIN MESLEKİ AİDİYETLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ.....	369
BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ ÖĞRETMENLERİNİN ROBOTİK KODLAMA EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN YETİŞKİN EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	393
TÜRKİYE'DE YAŞAM BOYU ÖĞRENME AÇISINDAN YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ: İSMEK ÖRNEĞİ.....	408
ERGENLERDE DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIĞININ YORDAYICILARI OLARAK ÖZNEL İYİ OLUŞU ARTIRMA STRATEJİLERİ VE GELECEK BEKLENTİLERİ.....	437

KALMAN MIK SZATH'IN KONUŞAN KAFTAN ADLI UZUN HİKÂYESİNİN BERGSON'UN GÜLME KURAMINA GÖRE İNCELENMESİ.....	459
OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE KAHVEHANE KÜLTÜRÜ.....	470
ADLI PSİKOPATOLOJİ.....	483
BORDERLINE (SINIRDA) KİŞİLİK BOZUKLUĞUNUN NESNE İLİŞKİLERİ KURAMI ÇERÇEVESİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	492
ROMANTİK İLİŞKİ DOYUMUNUN YORDAYICILARI OLARAK ÖZ ANLAYIŞ VE DUYGUSAL ZEKANIN İNCELENMESİ.....	500
İTFAİYE ÇALIŞANLARINDA DEPRESYON, ANKSİYETE, STRES BELİRTİLERİ İLE MUTLULUĞU ARTIRMA STRATEJİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ.....	516
PANDEMİ SÜRECİNDE YENİ BİR TÜR SİBER ZORBALIK: “ZOOM BOMBİNG”.....	530
AKADEMİK İSTİSMAR TÜRÜ OLARAK MOBBİNG: BİR GÖZDEN GEÇİRME.....	537
KRİMİNAL PSİKOLOJİ AÇISINDAN TERÖRİZMİN TEMEL BİLEŞENLERİ.....	544
KUŞAKLARARASI TRAVMA GEÇİŞİ VE KUŞAKLARARASI TRAVMA AKTARIMI.....	552
RUHSAL TRAVMA AKTARIMINDA NARSİSİZM VE DİSSOSİYASYON.....	560
NESNELERİN İNTERNETİ KÖKLÜ DEĞİŞİM.....	569
OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÖRGÜTSEL GÜVEN ALGILARI İLE OKUL KÜLTÜRÜ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ.....	576
UYKUyla İLİŞKİLİ YEME BOZUKLUKLARI: KLİNİK ÖZELLİKLER VE EPİDEMİYOLOJİ.....	612
ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, ALKOL VE MADDE KULLANIM BOZUKLUĞU VE DEPRESYON: BİR GÖZDEN GEÇİRME.....	622
SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ OYUN KAVRAMINA İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİNİN METAFORLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ.....	643
TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNE YÖNELİK TR DİZİN DERGİLERDE 2016-2020 YILLARI ARASINDA YAYINLANAN MAKALELERDEKİ ANAHTAR SÖZCÜKLERİN İNCELENMESİ.....	649
SADIK BEY ROMANI ÜZERİNE BİR İNCELEME.....	662

MÜLTECİLERDE MUTLULUĞU ARTTIRMA STRATEJİLERİ İLE DEPRESYON,ANKSİYETE,STRES BELİRTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	671
MUTLULUĞU ARTIRMA STRATEJİLERİ ARAPÇA UYARLAMA;GÜVENİRLİK VE GEÇERLİK.....	683
YÜKSEK VE DÜŞÜK DÜZEYDE HAYIR DİYEBİLME ÖZELLİKLERİNE SAHİP OLAN ÖĞRENCİLERİN ANKSİYETE VE OYUN BAĞIMLILIĞI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI.....	696
“YARADICI ŞƏXSİYYƏT” MƏFHUMU İNGİLİSDİLLİ TƏDQİQATÇILARIN PERSPEKTİVİNDƏ.....	719
VIRGINIA WOOLF'S SELF-REFLECTION IN “A ROOM OF ONE'S OWN.....	723
DİN EĞİTİMİNİN AZERBAJCAN TARİHİNDE GELİŞİM SÜRECİ.....	726
CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK HALK OYUNLARININ GELİŞİMİNE BİR KAYNAK: HALKEVLERİ (1932-1951).....	743
PORTRE SANATININ GLENN BROWN ÜZERİNDEN DÜNÜ BUGÜNÜ.....	757
ORTAÇAĞ İSLÂM EĞİTİMCİLERİNİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLERE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ.....	768
BÜYÜK SELÇUKLU MEDRESELERİNİN ÜNİVERSİTE SİSTEMİNE KATKILARI.....	777
DÜNYADAKİ ÇEVRE SORUNLARIYLA BAŞ ETMEK İÇİN EVRENSEL AHLAKİ DEĞER EĞİTİMİNİN ÖNEMİ.....	786
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KARŞILIKLI MUTLULUK DÜZEYLERİ İLE YAŞAM DOYUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ.....	792
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YILMAZLIK DÜZEYLERİ VE DENETİM ODAĞI İLE İLİŞKİSİ.....	803

Tam Metin No: TM033

ERGENLERDE DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIĞININ YORDAYICILARI OLARAK ÖZNEL İYİ OLUŞU ARTIRMA STRATEJİLERİ VE GELECEK BEKLENTİLERİ

Psk. Dan. Sedat ATEŞ (MEB)
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
atessedat17@hotmail.com
ORCID: 0000-0003-0835-9782

Prof. Dr. Ali ERYILMAZ
Yıldız Teknik Üniversitesi
erali76@hotmail.com
ORCID:0000-0001-9301-5946

ÖZET

Bu araştırma öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve gelecek beklentileri değişkenlerinin dijital oyun bağımlılığı düzeylerini ne denli yordadığını ve bazı değişkenlere göre ergenlerin dijital oyun bağımlılığı düzeylerinin anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan betimsel türde bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemini 2019-2020 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinin Esenler ilçesindeki lise düzeyindeki okullarda öğrenim gören 448 öğrenci (142 erkek, 306 kız) oluşturmaktadır. Araştırmada verileri toplamak amacıyla Ergenler için Oyun Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu (Anlı ve Taş, 2018), Ergenler için Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Ölçeği (Eryılmaz, 2010), Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeği (Tuncer, 2011) ve araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmada dijital oyun bağımlılığı, öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve gelecek beklentileri ile cinsiyet arasındaki ilişki Mann Whitney U Testi ile incelenmiştir. dijital oyun bağımlılığı ile bazı değişkenler arasındaki ilişki Tek Yönlü Varyans Analizi ile incelenmiştir. Dijital oyun bağımlılığı ile öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin alt boyutları ve gelecek beklentilerinin alt boyutları arasındaki ilişkiyi yordamak amacıyla hem grubun tamamına hem de kız ve erkeklere ayrı ayrı regresyon ve korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin alt boyutu olan çevreye pozitif tepki vermek ile dijital oyun bağımlılık düzeyi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Cinsiyete göre öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve gelecek beklentilerinin dijital oyun bağımlılığını yordayıp yordamadığı incelendiğinde; kız ergenlerin sadece gelecek beklentileri toplam puanları yordayıcılık gösterirken erkek ergenlerin öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin alt boyutu olan çevreye pozitif tepkiler vermek ve gelecek beklentilerinin alt boyutu olan sağlıklı yaşam düzeyleri ile gelecek beklentileri toplam puanlarının dijital oyun bağımlılığını en güçlü yordayan değişkenler olduğu saptanmıştır. Bulgular literatüre bağlı olarak tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Ergenlik, Oyun Bağımlılığı, Öznel İyi Oluş, Strateji, Gelecek Beklentisi

STRATEGIES AND FUTURE EXPECTATIONS OF SPECIFIC WELLBEING AS THE PRINTERS OF DIGITAL GAME ADDICTION IN ADOLESCENTS

ABSTRACT

This research is a descriptive study conducted to examine how subjective well-being increasing strategies and future expectations variables predict digital game addiction levels and whether digital game addiction levels of adolescents differ significantly according to some variables. The sample of the study consists of 448 students (142 males, 306 females) studying at high school level schools in Esenler district of Istanbul in the 2019-2020 academic year. The Short Form of Game Addiction Scale for Adolescents (Anlı & Taç, 2018), Subjective Well-Being Increasing Scale for Adolescents (Eryılmaz, 2010), Adolescent Future Expectations Scale (Tuncer, 2011) and a Personal Information Form prepared by the researchers were used to collect data in the study. In the study, the relationship between digital game addiction, subjective well-being increasing strategies and future expectations and gender was examined using the Mann Whitney U Test. The relationship between digital game addiction and some variables was examined by One Way Analysis of Variance. In order to predict the relationship between digital game addiction and sub-dimensions of subjective well-being increasing strategies and sub-dimensions of future expectations, regression and correlation analysis was performed separately for both the whole group and for girls and boys. As a result of the analysis, there is a significant negative relationship between the positive response to the environment, which is the sub-dimension of subjective well-being increasing strategies, and the digital game addiction level. When it was examined whether strategies to increase subjective well-being and future expectations by gender predicted digital game addiction; While only the total scores of future expectations of female adolescents were predictive, it was determined that giving positive reactions to the environment, which is the sub-dimension of subjective well-being increasing strategies of male adolescents, and healthy life levels and future expectations total scores, which are the sub-dimensions of future expectations, were the variables that most strongly predicted digital game addiction. The findings were discussed depending on the literature and recommendations were made.

Keywords: Adolescence, Game Addiction, Subjective Well-Being, Strategy, Future Expectation

1.Giriş

İnsanlık tarih boyunca kendi ihtiyaçları doğrultusunda zekasını ve yaratıcılığını kullanıp bir şeyleri icat ederek hayatın içerisine aktarıp gelişimini daimi olarak sürdürmüştür. Makineleşmeyle birlikte bu durum hız kazanmış ve kas gücü yerini yavaş yavaş makinelere bırakmaya başlamıştır. Teknolojinin hızlı gelişimi sayesinde yaşamın her alanında teknolojik cihazlar yer almaya başlamıştır. İnternetin de insan hayatına dahil olmasıyla birlikte dünyanın herhangi bir yerinden bilgiye ulaşma, iletişim kurma ve haberleşme çok kolay bir hale gelmiştir. Bu sayede Marshall McLuhan'ın tabiriyle dünya küresel bir köy haline gelmiştir diyebiliriz (Hocaoğlu, 2003: 23). Dijitalleşen dünyada teknoloji her alana yayılırken oynanan oyunlar da teknolojik cihazlar üzerinden oynanmaya başlamıştır. Oyunlar sadece teknoloji sonrasında ortaya çıkmaktan ziyade insanlığın var oluşundan bu yana rahatlama, eğlenme ve öğrenme bileşenlerini içermektedir. Taş, top, bebek, ip gibi nesnelere oynanan oyunların eski çağlardan beri oynanıp nesiller boyunca devam ettiği bilinmektedir. Oyunlar insanların sosyalleşmelerine, kişilik gelişimlerine, bilgi edinmelerine, topluluk içerisinde nasıl davranmaları gerektiğine, bencillik duygusunu engellemeye, paylaşmaya, yeteneklerinin gelişmesine ve işbirliğine olumlu katkı sağlamaktadır. Asırlardır bu oyunları oynayan çocuk sayısı son yıllarda günden güne azalmaktadır. Sokaklar, mahalle aralarındaki küçük boşluklar artık çocukların oyun alanı olmaktan çıkmaya başlamış, yerlerini internet kafeler ve bilgisayarların olduğu evler hatta herkesin cebinde bulunan akıllı telefonlar almıştır.

2. Problem Durumu

Hemen hemen her evde olan bilgisayarlar ve herkesin sahip olduğu akıllı telefonlar sayesinde dijital oyunlara ulaşmak yeterince kolaylaşmıştır. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun 2018 yılında hazırlamış olduğu İnternetin Bilinçli ve Güvenli Kullanımı Saha Çalışması Raporuna göre lise öğrencilerinin %78,8'inin akıllı telefonda, %69,2'sinin bilgisayar üzerinden oyun oynadığı belirtilmiştir (BTK, 2018). Yine aynı araştırmada % 53,4'ünün hafta içi %60,1'inin ise hafta sonu dijital oyun oynadığı belirtilmektedir. Türkiye Dijital Oyunlar Federasyonunun (TÜDOF) 2012 yılında yaptığı çalışmada 20 milyon dijital oyun oynayan birey olduğu belirtilmektedir (TÜDOF, 2012). Bu sayı 2018'de 30 milyonu aşmıştır (GIT, 2018). Newzoo'nun 2019 Küresel Oyun Pazarı Raporuna göre dünya üzerinde 2,5 milyardan fazla insanın dijital oyun oynadığı ve oyunlara tahmini olarak 152,1 milyar dolar harcama yapacağı belirtilmektedir (Newzoo, 2019). Her geçen gün oyun oynayan birey sayısının artması, oyun oynayan bireylerin oyun başında geçirdikleri sürelerin fazlalaşması sebebiyle dijital oyunların bireylere etkileri daha çok önem arz etmektedir. Bilgisayar başında geçirilen sürenin fazlalaşması insanların aile, sosyal ve akademik yaşamlarına negatif bir etki meydana getirmektedir (Çakır, Ayas ve Horzum: 2011: 113). Türkiye Dijital Oyunlar Federasyonunun çalışmasına göre oyunların aşırı oynanmasının olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bağımlılık yaratan oyunlar gerginlik ve stres oluşturmaktadır. Çok fazla oyun oynama sonucu karpal tünel sendromu, dikkat bozukluğu gibi rahatsızlıklara neden olabilmektedir. Akademik düzey, kitap okuma, spor faaliyetleri olumsuz etkilenmektedir. Şiddet içerikli oyunlar bireyi saldırgan duygu ve davranışlara sahip olmasına neden olmaktadır (TÜDOF, 2012). Bireyin hayatına bu şekilde negatif etki bırakan dijital oyun bağımlılığının öznel iyi oluş ve gelecek beklentisi üzerinde etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Asırlardır insanların tüm plan, eylem ve davranışlarının özünde mutluluk olduğu yadsınmaz (Gök, 2019: 1). Mutluluk kavramı çalışmaları Antik Yunan döneminde başlayıp hala üzerinden çalışılan bir konu olarak göze çarpmaktadır (Akt. Malkoç, 2011: 2). Mutluluk; insanların ihtiyaçları dengeli bir şekilde doyuruldukça, isteklere çaba harcıyarak ulaşıldıkça,

kendini gerçekleştirme doğrultusunda başarılı bir şekilde adım atıldıkça hissedilen duygudur (Bakırcıoğlu, 2012: 1017). Günümüz terapistleri mutluluğun nedenlerinin kişiden kişiye değiştiğini vurgulayarak herkese aynı öneri ve yaklaşımlarla yardımcı olmaya çalışmaktan ziyade kişiye özgü bireysel bir yaklaşım sergilenmesi gerektiğini belirtmektedir (Strack, Argyle ve Schwarz, 2007: 19). Nitekim mutluluk kavramı bilim insanları tarafından psikoloji biliminde öznel iyi oluş olarak tanımlanmaktadır (Diener, 2006: 400). Öznel iyi oluş, günümüzde pozitif psikolojinin çalışma konularından birisidir. Psikoloji biliminin ilk asrında odak nokta daha çok depresyon ve kaygı gibi negatif durumlar iken son yıllarda mutluluk ve memnuniyet gibi konular ön plana çıkmaya başlamıştır (Myers ve Diener, 1995: 10; Carr, 2016: 12).

Lise döneminin en önemli olaylarından birisi de kişinin hayalindeki mesleğe yönelik tercih yapıp üniversiteye yerleşme dönemi olmasıdır. Bundan sonra hayatı büyük oranda mesleğine göre şekillenecek olan bireyler bu dönemde gelecek planlaması yapması gerekmektedir. Nitekim ilkokul çağında okula oyun ve eğlence maksadıyla gelen öğrenciler lisede gelecek planları çerçevesinde iyi bir üniversite ve meslek içi gelmektedir (Buyruk, 2009: 1). İnsanların hayatlarını kendi geçmişlerinin etkilediği oranda gelecek beklentileri de etkilemektedir (Adler, 2001: 82). Gelecekte beklediği olan insanlar kendilerine amaç ve hedefler koymaktadır. Bu amaç ve hedefler doğrultusunda beklentilerinin adım adım gerçekleşmesi için çaba sarf etmektedir. Ögel (2012: 116)'e göre sağlıklı internet kullanan birey gerçek ve dijital dünya ayrımını yapıp gerçek dünyaya daha rahat dönebilir iken sorunlu internet kullanımında birey için gerçek ve dijital dünya iç içe geçmekte ve karışmaktadır. Dijital oyun bağımlılığı olan bireylerin sürekli oynadığı oyun geçmesi ve bir an önce kendisine boşluk yaratıp oyun oynamaya dönmesi aynı sorunlu internet kullanımındaki gibi bireyi gerçek dünyadan koparmaktadır. Bu durum bireyin gelecek planları veya gelecek beklentileri oluşturup bu doğrultuda amacına emin adımlarla ulaşmasını engelleyeceği düşünülmektedir.

3. Araştırmanın Amacı- Araştırma Soruları

Bilgisayar ve akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla birlikte ergenler dijital oyunlara günün herhangi bir saatinde rahatlıkla ulaşabilmektedir (Göldağ, 2018: 1304). Bu araştırma öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve gelecek beklentileri değişkenlerinin dijital oyun bağımlılığı düzeylerini ne denli yordadığını ve bazı değişkenlere göre ergenlerin dijital oyun bağımlılığı düzeylerinin anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek amaçlanmaktadır.

Bu amaca uygun aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Dijital oyun bağımlılığı açısından cinsiyete dayalı bir fark var mıdır?
- Öznel iyi oluşu artırma stratejileri alt boyutları açısından cinsiyete dayalı bir fark var mıdır?
- Gelecek beklentileri alt boyutları açısından cinsiyete dayalı bir fark var mıdır?
- Dijital oyun bağımlılığı, oyun oynama süresine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- Dijital oyun bağımlılığı, algılanan akademik başarı düzeyine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- Çalışma grubunun bütünü için dijital oyun bağımlılığını, öznel iyi oluşu artırma stratejileri alt boyutları ve gelecek beklentileri alt boyutları anlamlı bir şekilde açıklamakta mıdır?

4. Yöntem

Bu bölümde, araştırma deseni, örneklem/araştırma grubu, veri toplama araçları ve uygulama ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

4.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma ergenlerde dijital oyun bağımlılığını yordamak amacıyla genel tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya ikiden fazla değişkenin birbirleriyle değişimi ve bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu tür araştırmalarda değişkenler arasında aranacak olan ilişki tekli aramadaki gibi ayrı ayrı sembolleştirilmektedir. Fakat bu ölçme işlemi ilişkisel bir analize imkan verecek şekilde yapıldır (Karasar, 2011: 81). Araştırma ergenlerde dijital oyun bağımlılığının öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve gelecek beklentileri ile ne derece ilişkili olduğu ilişkisel tarama modeli kullanılarak araştırılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve gelecek beklentileri, bağımlı değişkeni ise ergenlerde dijital oyun bağımlılığıdır.

4.2. Örneklem/Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinin Esenler ilçesinde bulunan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Esenler ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde 13 tane lise düzeyinde okul bulunmaktadır. Bütün öğrencilere ulaşmanın ekonomik zorluğu ve zaman gücü göz önünde bulundurularak, araştırma grubu 6 okulda toplam 477 öğrenciyle sınırlandırılmıştır. Anketler incelendiğinde eksik ve rastgele doldurulan 29 ölçek çalışmadan çıkarılmıştır. Böylece araştırmanın örneklemini 2019-2020 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinin Esenler ilçesinde öğrenim gören toplamda 448 (142 erkek, 306 kız) lise öğrencisi oluşturmaktadır.

4.3. Veri Toplama Aracı ve Uygulama

Verilerin toplanmasında Anlı ve Taş (2018) tarafından geliştirilen “Ergenler İçin Oyun Bağımlılığı Ölçeği”, Eryılmaz (2010a) tarafından geliştirilen “Ergenler İçin Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Ölçeği” ve Tuncer (2011a) tarafından Türkçeye uyarlanması yapılan “Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeği” kendilerinden gerekli izin alınarak kullanılmıştır. Ayrıca öğrencilere ait cinsiyet, yaş, okul türü ve sınıf düzeyi gibi bilgileri toplamak amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” oluşturulmuştur.

4.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Öğrencilerin demografik bilgilerini ölçmek amacıyla oluşturulan bilgi formudur. İçerisinde cinsiyet, yaş, okul türü, sınıf düzeyi, ailenin gelir düzeyi, anne-babanın birliktelik durumları, öğrencinin akademik düzeyi, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin öğrenciye karşı tutumu, babanın öğrenciye karşı tutumu, günde kaç saat internet kullanıldığı, günde kaç saat dijital oyun oynadığı ve dijital oyunları daha çok hangi cihazla oynadığı ile ilgili sorular bulunmaktadır

4.3.2 Ergenler İçin Oyun Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu

Anlı ve Taş (2018) tarafından geliştirilen bu ölçek 5’li Likert tipinde hazırlanmış ve 9 sorudan oluşmaktadır. Ölçek tek boyut bulunmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliliğini ölçmek amacıyla öncelikle açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır ve Kaiser-MeyerOlkin (KMO) değeri .894 olarak bulunmuştur. Bunun yanı sıra Barlett’s Sphericity testine bakılmış olup ($\chi^2= 2283,226$, $p=.000$), bu iki test sonucunda ölçeğin faktör analizine uygun olduğu belirtilmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .81 olarak bulunmuştur. Ölçekteki sorularda ters madde bulunmamaktadır. Ölçekten minimum 9 puan maksimum ise 45 puan alınabilmektedir. Yapılan analizler doğrultusunda ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin yeterli düzeye sahip olduğu belirtilmektedir.

4.3.3. Ergenler İçin Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Ölçeği

Eryılmaz (2010a) tarafından geliştirilen bu ölçek 4'lü Likert tipinde hazırlanmış ve 17 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin beş faktörlü açıklanan varyansı %59,86'dır. Ölçekteki sorular beş alt boyuta ayrılmaktadır. Bu alt boyutlar; çevreden pozitif tepki almak (ÇPTA), dini inancın gereğini yerine getirmek(DİGYG), çevreye pozitif tepkiler vermek (ÇPTV), isteklerin doyurulması (İD), mental kontrol (MK). Ölçeğin beş alt boyutu ve tamamı için Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları; ölçeğin tamamı için .89 iken çevreden pozitif tepkiler almak için .91, dini inancın gereğini yerine getirmek için .92, çevreye pozitif tepkiler vermek için .90, isteklerin doyurulması için .68, mental kontrol için .71 olduğu belirtilmektedir. Ölçeğin uyum geçerliliğini sınamak maksadıyla Köker (1991) tarafından Türkçeye uyarlanması yapılan "Yaşam Doyumu Ölçeği" kullanılmıştır. Yapılan analizler neticesinde ölçeğin yeterli düzeyde geçerlik ve güvenirliğe sahip olduğu belirtilmektedir. Ölçekteki sorularda ters madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınan puanın artması öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin de yüksek düzeyde kullanılması manasına gelmektedir.

4.3.4. Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeği

McWhirter ve McWhirter (2008) tarafından geliştirilen Future Expectations Scale for Adolescents (FESA) ölçeği Tuncer (2011a) tarafından Türkçeye uyarlanması yapılmıştır. 7'li Likert tipinde hazırlanmış ve 25 sorudan oluşmaktadır. Ölçekteki bütün sorular "yetişkin olduğumda" ibaresi ile başlamaktadır. Ölçek toplamda 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; iş ve eğitim beklentisi (İE), evlilik ve aile beklentisi (EA), din ve toplum beklentisi (DT), sağlık ve yaşam beklentisi (SY). Ölçeğin yapı geçerliliğini ölçmek maksadıyla faktör analizi yapılmış olup Kaiser-MeyerOlkin (KMO) değerinin .928 olduğu belirtilmektedir. Bunun yanı sıra Bartlett Sphericity testine bakılmış ($\chi^2 = 3571.466$, $p=.000$), bu iki test sonucunda ölçeğin faktör analizine uygun olduğu belirtilmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.925 olarak bulunmuştur

4.4. Verilerin Analizi

İlk aşamada ölçekler ayrı ayrı değerlendirilmiş, ölçekleri eksik ya da yanlış dolduran 29 öğrenci örneklemden çıkarılmıştır. Bunun sonucunda örnekleme 448 öğrencinin (142 erkek, 306 kız) puanları değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmanın amacı ergenlerde öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin ve gelecek beklentilerinin dijital oyun bağımlılığını yordayıp yordamadığını incelemek olarak belenmiştir. Ayrıca ergenlerin dijital oyun bağımlılığı, öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve gelecek beklentilerinin ve alt boyutlarının cinsiyet, dijital oyun oynama süresi, sınıf düzeyi, algılanan akademik başarı düzeyi, algılanan anne tutumu ve algılanan baba tutumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık/ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Kişisel Bilgi Formu, Ergenler için Oyun Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu, Ergenler için Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri ve Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeği ile elde edilen veriler SPSS 25.0 paket programına aktararak analizleri yapılmıştır. Toplanan verilerin analizinde parametrik testlerin kullanılabilmesi için normal dağılım olması ve homojen bir yapıyı barındırması gerekir. Bu amaçla öncelikle verilerin normal dağılıp dağılmadığı incelenmiştir. Alınan sonuçların bazılarının normal dağıldığı bazılarının ise normal dağılmadığı görüldükten sonra normal dağılım gösteren verilerin analizinde parametrik testlerden (ikili karşılaştırmalarda t testi, ikiden fazla değişken gruplarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi ANOVA), normal dağılım göstermeyen testlerin analizinde ise nonparametrik testlerden (Mann Whitney U) testinin uygulanmasına karar verilmiştir. Homojen dağılım olup olmadığını ölçmek amacıyla levene testi uygulanmıştır. Farklılığın anlamlı bulunması durumunda Tukey (Çoklu Karşılaştırma) testi uygulanmıştır. Dijital oyun bağımlılığı, öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve gelecek beklentilerinin normal olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları tablo 4.1'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1: Dijital Oyun Bağımlılığı, Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri ve Gelecek Beklentileri ile Alt Boyutlarının Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Değişkenler	Çarpıklık	Basıklık
Çevreye Pozitif Tepkiler Vermek	-,830	,960
İstekleri Doyurmak	-,908	1,545
Çevreden Pozitif Tepkiler Almak	-1,662	2,472
Dini İnancın Gereklerini Yapmak	-1,392	1,390
Mental Kontrol	-,779	,502
Oyun Bağımlılığı	,678	055
İş ve Eğitim	-,731	,041
Evlilik ve Aile	-,774	-,086
Din ve Toplum	-,160	-,760
Sağlıklı Yaşam	-,450	-,517
Gelecek Beklentileri	-,590	-,051

Analize başlamadan önce, değişkenlerin dağılımları incelenmiştir. Bu doğrultuda, çarpıklık ve basıklık katsayıları ele alınmıştır. Tablo 1’de görüldüğü gibi değişkenlerin birinin dışında basıklık ve çarpıklık katsayılarının $-/+ 1.96$ değerinin altında olduğu görülmektedir. Çevreden pozitif tepkiler almak alt boyutunun basıklık değerinin 2.472 olduğu görülmektedir. Bu değer de $-/+3.5$ değerinin altındadır. Bu sonuçlar değişkenlerin dağılımlarının normale yakın olduklarını göstermektedir (Field, 2013).

Cinsiyete dayalı araştırmada kullanılan değişkenlerin puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t testi analizi yapılmıştır. Daha önce Levene testi sonucu homojen dağılmadığı görülen Çevreden pozitif tepki almak ve sağlıklı yaşam değişkenleri için gruplar arası farklılık non parametrik olan Mann Whitney u testi analizi ile incelenmiştir.

Oyun bağımlılığının bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi Tek Yönlü Varyans Analizi ile incelenmiştir. Bu inceleme sonucu katılımcıların oyun bağımlılığı değişkeni açısından incelendiği 4,5, 6, 7 ve 8. araştırma soruları (Oyun oynama süresi, sınıf düzeyi, algılanan akademik başarı, algılanan anne tutumu ve algılanan baba tutumu) için yapılan levne testi sonucu varyansların homojen dağıldığı sonucu elde edilmiştir.

Grubun tümü için yapılan regresyon ve korelasyon analizinde oyun bağımlılığını yordayıcılığı analiz edilen çevreden pozitif tepki almak, sağlıklı yaşam, dini inancın gereklerini yerine getirmek ve öznel iyi oluşu artırma stratejileri toplam puanı değişkenleri homojen dağılmadığı görülerek analizlere alınmamıştır. Diğer tüm değişkenler bu koşulu sağladığı için regresyon ve korelasyon analizine alınmıştır.

Çalışmanın araştırma sorularından biri de yalnızca erkek grubu için değişkenlerin oyun bağımlılığını yordayıcılığının incelenmesidir. Bu soru için yapılan analiz öncesi Çevreden

pozitif tepki almak, evlilik ve aile ve öznel iyi oluşu artırma stratejileri toplam puanı değişkenleri varyansların homojenliği koşulunu sağlamadığı için analize alınmamıştır. Yalnızca kız grubu için de değişkenlerin oyun bağımlılığını yordayıcılığının incelenmiştir. Bunun için yapılan analiz öncesi sağlıklı yaşam ve iş eğitim değişkenleri varyansların homojenliği koşulunu sağlamadığı için analize alınmamıştır.

5. Bulgular

5.1. Öznel iyi oluşu artırma stratejileri alt boyutları, dijital oyun bağımlılığı ve gelecek beklentileri alt boyutlarının cinsiyet açısından farklılıklarına ilişkin bulgular

Öznel iyi oluşu artırma stratejileri alt boyutları, dijital oyun bağımlılığı ve gelecek beklentileri ile cinsiyet değişkeni arasındaki farklılık bağımsız örnekler t testi ile aşağıdaki tabloda incelenmiştir.

Tablo 5.1: Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Alt Boyutları, Dijital Oyun Bağımlılığı ve Gelecek Beklentileri Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistikler

Değişkenler	N	Ort	Ss
Çevreye Pozitif Tepkiler Vermek	44	9,31	2,00
İstekleri Doyurmak	44	12,99	2,11
Çevreden Pozitif Tepkiler Almak	44	13,83	2,38
Dini İnançın Gereklerini Yapmak	44	9,95	2,44
Mental Kontrol	44	9,33	2,03
Oyun Bağımlılığı	44	19,36	7,16
İş ve Eğitim	44	57,14	15,03
Evlilik ve Aile	44	33,45	11,03
Din ve Toplum	44	12,68	4,89
Sağlıklı Yaşam	44	19,41	6,15
Gelecek Beklentileri	44	122,70	27,88

Tablo 5.2: Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Alt Boyutları, Dijital Oyun Bağımlılığı ve Gelecek Beklentileri Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistikler ve Bağımsız Örnekler t Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Cinsiyet	n	Ort	t	df	p
Çevreye Pozitif Tepkiler Vermek	Erkek	30	9,25	-,962	446	,336
	Kız	14	9,45			
İstekleri Doyurmak	Erkek	30	12,72	-4,074	446	,000**
	Kız	14	13,58			

Dini İnançın Gereklilerini Yapmak	Erkek	30	9,97	,235	446	,814
	Kız	14	9,91		287,614	
Mental Kontrol	Erkek	30	9,19	-2,247	446	,025*
	Kız	14	9,65		268,842	
Oyun Bağımlılığı	Erkek	30	20,15	3,444	446	,001*
	Kız	14	17,67		269,400	
İş ve Eğitim	Erkek	30	56,39	-1,547	446	,123
	Kız	14	58,75		276,474	
Evlilik ve Aile	Erkek	30	34,67	3,483	446	,001*
	Kız	14	30,82		258,901	
Din ve Toplum	Erkek	30	13,22	3,477	446	,001*
	Kız	14	11,52		265,725	
Gelecek Beklentileri	Erkek	30	124,34	1,830	446	,068
	Kız	14	119,17		278,037	

*P<.05 **P<.01

Cinsiyete göre araştırma değişkenlerinden elde edilen puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem T-testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 5.2’de ortaya konmuştur.

Kız öğrencilerin istekleri doyumak alt boyutundaki puan ortalaması (ort=13,58) ile erkek öğrencilerin puan ortalaması (ort=12,72) arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur. ($t_{(446)}=-4,074, p<.01$).

Kız öğrencilerin mental kontrol alt boyutundaki puan ortalaması (ort=9,65) ile erkek öğrencilerin puan ortalaması (ort=9,15) arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur. ($t_{(446)}=-2,247, p<.05$).

Erkek öğrencilerin öznel iyi oluşu artırma stratejileri toplam puanı ortalaması (ort=56,69) ile kız öğrencilerin puan ortalaması (ort=54,73) arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur. ($t_{(446)}=-2,926, p<.05$).

Kız öğrencilerin oyun bağımlılığı puan ortalaması (ort=17,67) ile erkek öğrencilerin puan ortalaması (ort=20,15) arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur. ($t_{(446)}=3,444, p<.05$).

Erkek öğrencilerin evlilik ve aile alt boyutundaki puan ortalaması (ort=34,67) ile kız öğrencilerin puan ortalaması (ort=30,82) arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur. ($t_{(446)}=3,483, p<.05$).

Kız öğrencilerin din ve toplum alt boyutundaki puan ortalaması (ort=11,52) ile erkek öğrencilerin puan ortalaması (ort=13,22) arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur. ($t_{(446)}=3,477, p<.05$).

Öte yandan kız öğrencilerin çevreye pozitif tepkiler vermek testi puan ortalaması (ort=9,45) ile erkek öğrencilerin puan ortalaması (ort=9,25), kız öğrencilerin dini inancın

gereklerini yapmak testi puan ortalaması (ort=9,91) ile erkek öğrencilerin puan ortalaması (ort=9,97), kız öğrencilerin iş ve eğitim testi puan ortalaması (ort=58,75) ile erkek öğrencilerin puan ortalaması (ort=56,39) ve kız öğrencilerin gelecek beklentileri testi puan ortalaması (ort=119,17) ile erkek öğrencilerin puan ortalaması(ort=124,34) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 5.3: Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Alt Boyutu Olan Çevreden Pozitif Tepki Almak (ÇPTA) Boyutunun Cinsiyet Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri ve Mann Whitney U Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	Sıra		U	Z
					Ortalaması			
Çevreden Pozitif Tepki Almak	Erkek	30	13,58	2,53	211,96	17890,00	-3.07*	
	Kız	6	14,35	1,91	251,51			

* $p < .05$

Tablo 5.4: Gelecek Beklentileri Alt Boyutu Olan Sağlık ve Yaşam Boyutunun Cinsiyet Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri ve Mann Whitney U Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	Sıra		U	Z
					Ortalaması			
Sağlık ve Yaşam	Erkek	168	20,03	5,78	236,18	18150,00	-2.81*	
	Kız	141	18,07	6,70	199,32			

* $p < .05$

Tablo 5.3 ve 5.4'te görüldüğü gibi oyun bağımlılığı testinden alınan toplam puanların katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

Tablo 5.3'te sonuçlara göre çevreden pozitif tepki almak boyutunda; kız öğrencilerin sıra ortalaması ile (ort=251,51) erkek öğrencilerin sıra ortalaması (ort=211,96) arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. ($U=6797.00$, $Z=-3.07p<.01$).

Tablo 5.4'te sonuçlara göre sağlıklı yaşam boyutunda; kız öğrencilerin sıra ortalaması ile (ort=199,32) erkek öğrencilerin sıra ortalaması (ort=236,18) arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. ($U=6797.00$, $Z=-2.81p<.01$).

5.2. Ergenlerde dijital oyun bağımlılığının günlük oyun oynama süresi değişkeni açısından farklılıklarına ilişkin bulgular

Öğrencilerin dijital oyun bağımlılığı özelliklerinin oyun oynama süresine göre fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tablolarda ortaya konmuştur.

Tablo 5.5: Dijital Oyun Bağımlılığı ve Günlük Oyun Oynama Süresine Ait Betimsel İstatistikler

Değişkenler	N	Ort	Ss
0-1 Saat	185	14,94	4,83
2 Saat	119	18,60	5,44
3 Saat	73	23,10	5,72
4 Saat	31	26,90	6,15
5 Saat ve Üzeri	40	29,40	5,41
Toplam	448	19,36	7,16

*p<.05

Tablo 5.6: Ergenlerin Dijital Oyun Bağımlılığı Özellikleri Puanlarının Günlük Oyun Oynama Süresi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	KT	df	KO	F	Sig.
G.arası	10494,635	4	2623,659	93,496	,000*
G.içi	12431,329	443	28,062		
Toplam	22925,964	447			

Tablo 5.6’da görüldüğü gibi öğrencilerin dijital oyun bağımlılığı özellikleri puanlarının “oyun oynama süresi” değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.[F(4,443)= 93.496; p< .05].

Farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek Tukey analizi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre farklılığın oynama süresi 4 saat ($\bar{X}$ =26.90) ile 5 saat ve üzeri ($\bar{X}$ =29.40) gruplar dışında diğer tüm gruplardan kaynaklandığı bulunmuştur.

5.3.Ergenlerde dijital oyun bağımlılığının algılanan akademik başarı düzeyi değişkeni açısından farklılıklarına ilişkin bulgular

Öğrencilerin dijital oyun bağımlılığı özelliklerinin algılanan akademik başarı düzeyi grupları arasından fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tablolarda ortaya konmuştur.

Tablo 5.7: Dijital Oyun Bağımlılığı ve Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Ait Betimsel İstatistikler

Değişkenler	N	Ort	Ss
Düşük	66	22,12	7,83
Orta	338	18,96	6,87
Yüksek	44	18,29	7,48
Toplam	448	19,36	7,16

Tablo 5.8: Ergenlerin Dijital Oyun Bağımlılığı Özellikleri Puanlarının Algılanan Akademik Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	KT	df	KO	F	Sig.
G.arası	605,133	2	302,566	6,032	,003*
G.içi	22320,831	445	50,159		
Toplam	22925,964	447			

*p<.05

Tablo 5.8’da görüldüğü gibi dijital oyun bağımlılığı özellikleri puanlarının “algılanan akademik başarı düzeyi” değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.[F(2,445)= 6.032; p<.05].

Farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek Tukey analizi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre farklılığın algılanan akademik başarısı düşük ($\bar{X}=22.12$) ile orta ($\bar{X}=18.96$) ve düşük ($\bar{X}=22.12$) ile yüksek ($\bar{X}=18.29$) gruplar arasından kaynaklandığı bulunmuştur.

5.4. Öznel iyi oluşu artırma stratejileri alt boyutları, dijital oyun bağımlılığı ve gelecek beklentileri alt boyutlarının regresyon ve korelasyon analizlerine ilişkin bulgular

Tablo 5.9: Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Alt Boyutları, Dijital Oyun Bağımlılığı ve Gelecek Beklentileri Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistikler

Değişkenler	N	Ort	Ss
Çevreye Pozitif Tepkiler Vermek	44	9,31	2,00
İstekleri Doyurmak	44	12,99	2,11
Dini İnancın Gereklerini Yapmak	44	9,95	2,44
Mental Kontrol	44	9,33	2,03
Oyun Bağımlılığı	44	19,36	7,16
İş ve Eğitim	44	57,14	15,03
Evlilik ve Aile	44	33,45	11,03
Din ve Toplum	44	12,68	4,89
Gelecek Beklentileri	44	122,70	27,88
Çevreden Pozitif Tepkiler Almak	44	13,83	2,38
Sağlıklı Yaşam	44	19,41	6,15

Tablo 5.10: Değişkenler Arasındaki Korelasyonu Gösteren Pearson Korelasyon Tablosu

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.OB	1									
2.ÇPTV	-,194**	1								
3.İD	-,035	,300**	1							
4.ÇPTA	-,166**	,468**	,339**	1						
5.DİGYG	-,082*	,300**	,201**	,405**	1					
6.MK	-,143**	,314**	,209**	,467**	,418**	1				

7.İE	-,277**	,243**	,138**	,238**	,157**	,254**	1			
8.EA	-,179**	,169**	,152**	,205**	,130**	,181**	,397**	1		
9.DT	-,117**	,153**	,077	,103*	,377**	,074	,349**	,301**	1	
10. SY	-,144**	,163**	,062	,136**	,115**	,150**	,443**	,360**	,360**	1

Not: * $p < .05$ ** $p < .01$ **OB**: Oyun Bağımlılığı **ÇPTV**: Çevreye Pozitif Tepki Vermek **İD**: İstekleri Doyurmak **ÇPTA**: Çevreden Pozitif Tepki Almak **DİGYG**: Dini İnancın Gerekerini Yapmak **MK**: Mental Kontrol **İE**: İş ve Eğitim **EA**: Evlilik ve Aile **DT**: Din ve Toplum **SY**:Sağlık ve Yaşam

Çalışmadaki değişkenler arasındaki ilişkilerin düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda en güçlü ilişki öznel iyi oluşu artırma stratejisi alt boyutlarından olan çevreden pozitif tepki almak boyutu ile mental kontrol toplam puanı arasındadır. ($r=0.467$, $p < .05$). İki değişken arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. En düşük ilişki ise öznel iyi oluşu artırma stratejisi alt boyutu olan istekleri doyurmak ile oyun bağımlılığı arasındadır ($r=-0.035$, $p > .05$). Ancak bu ilişki anlamlı değildir. Öte yandan analize alınan değişkenlerin birbirleriyle istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonlar oluşturduğu söylenebilir.

5.5. Öznel iyi oluşu artırma stratejileri alt boyutları ve gelecek beklentileri alt boyutları ergenlerde dijital oyun bağımlılığını yordamasına ilişkin bulgular

Tablo 5.11: Çalışma Grubunun Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri ve Gelecek Beklentileri Düzeylerinin Dijital Oyun Bağımlılığını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Bağımsız değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	30,225	2,505		12,067	,000*
Çevreye Pozitif Tepki Vermek	-,472	,178	-,132	-2,645	,008*
İstekleri Doyurmak	,184	,162	,054	1,133	,258
Mental Kontrol	-,161	,172	-,046	-,932	,352
İş ve Eğitim	-,101	,025	-,212	-4,039	,000*
Evlilik ve Aile	-,046	,033	-,072	-1,416	,157
Din ve Toplum	-,003	,072	-,002	-,040	,968

* $p < .05$ $F=8,335$ ** $R=0,31$ $R^2=0,102$

Katılımcıların öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve gelecek beklentileri düzeylerinin dijital oyun bağımlılığını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucu elde edilen regresyon katsayısı anlamlı bulunmuştur. ($R=0.50$; $R^2=0.102$; $F=8.335$; $p < .05$). Değişkenlerden öznel iyi oluşu artırma stratejisinin alt boyutu olan çevreye pozitif tepki vermek ve gelecek beklentileri alt boyutu olan iş ve eğitim yordayıcılık göstermiştir. Çevreye pozitif vermek dijital oyun bağımlılığını negatif yönde ve anlamlı bir şekilde açıklamaktadır ($\beta=-.132$; $p < .05$). İş ve eğitim dijital oyun bağımlılığını negatif yönde ve anlamlı bir şekilde açıklamaktadır ($\beta=-.212$; $p < .05$).

5. Sonuç ve Öneriler

5.1. Tartışma ve Sonuç

Yapılan çalışma sonucunda erkek öğrencilerin dijital oyun bağımlılığı düzeyi kız öğrencilerden daha yüksektir. Literatür incelendiğinde çalışmaların büyük çoğunluğunda bu çalışmayı destekler nitelikte erkek öğrencilerin dijital oyun bağımlılık düzeyleri kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Aksoy, 2018: 61; Aktaş, 2018: 69; Çakır, Ayas ve Horzum: 2011: 111; Çavuş, Ayhan ve Tuncer: 2016: 284; Demirbozan, 2019: 52; Eni, 2017: 86; Erboy ve Vural, 2010: 51; Gökçearslan ve Durakoğlu, 2014: 430; Göldağ, 2018: 1303; Horzum, 2011: 65; Kestane, 2019: 99; Kıldıran, 2019: 74; Kurtbeyoğlu, 2018: 39; Li ve Wang, 2013: 1473;). Yapılan bilimsel çalışmalarda, erkek öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin yüksek olma nedenleri olarak; yaşanan kültürel çevre, erkeklerin daha özgür bir yaşama sahip olmaları, kızların daha fazla denetim altında tutulmaları, cinsiyetlere özgü özellikler ve dijital oyunlardaki kadın karakterlerin özellikleri ve etkilerine işaret edilmektedir. Özellikle çalışmanın yapıldığı bölgenin olanakları ve cinsiyete bakış açıları dikkate alındığında kültürel imkânların çok kısıtlı olduğu, öğrencilerin boş zamanı değerlendirmek için yeterli etkinliklerin bulunmadığı söylenebilir. Ayrıca oyunların büyük çoğunluğunun erkeklere yönelik tasarlanmış olması da önemli bir faktör olarak düşünülmektedir.

Yapılan çalışma sonucunda erkek öğrencilerin öznel iyi oluşu artırma stratejilerini kız öğrencilerden daha aktif kullandıkları görülmektedir. Literatür incelendiğinde öznel iyi oluşu artırma stratejilerine yönelik çok az çalışma yapıldığı, çalışmaların daha çok öznel iyi oluşu yordamaya yönelik olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde çalışmaların büyük çoğunluğunda öznel iyi oluş ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirtilmektedir (Aydoğdu, 2017: 68; Bagav, 2018: 82; Bayram, 2018: 61; Canbay, 2010: 80; Çakır, 2015: 92; Kartal, 2013: 115; Sağlam, 2019: 168; Saygın, 2008: 53; Tuzgöl Dost, 2004: 97; Yavaş, 2020: 57). Bunun yanı sıra erkek öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu (Eker, 2016: 53; Erdoğan, 2019: 281; Gök, 2019: 65; İlhan, 2005: 80) ve kız öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu (Tekin, 2019: 57) çalışmalar da bulunmaktadır. Çalışmada bu sonucun çıkmasında erkek öğrencilerin problem çözme becerilerini daha aktif kullanmaları, erkeklerin sorunlara sonuç odaklı kızların süreç odaklı yaklaşması, araştırma yapılan bölgenin kültürel özellikleri, toplum içerisinde yaygın olan ataerkil aile yapıları, erkeklerin kadınlardan daha ayrıcalıklı bir konumda olduğu düşüncesinin etkili olduğu söylenebilir.

Yapılan çalışma sonucunda kız öğrencilerin istekleri doyurma stratejisini erkeklerden daha çok kullandığı görülmektedir. Literatür incelendiğinde istekleri doyurma ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. İsteklerin doyumu psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarla ilgilidir. Bu sonucun çıkmasında ölçekte yer alan “tv/dizi izlediğim zaman mutlu olurum”, “yemek yediğim zaman mutlu olurum” ve “internete girdiğim zaman mutlu olurum” maddelerinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Araştırma yapılan bölgede erkekler vakitlerini daha çok ev dışında kızlar ise ev içerisinde geçirdiği için kızların tv dizilerini daha fazla izleyebileceği düşünülmektedir. Bu etkenler doğrultusunda kızların istekleri doyurmak stratejisini daha çok kullandıkları söylenebilir.

Yapılan çalışma sonucunda kız öğrencilerin mental kontrol stratejisini erkeklerden daha çok kullandıkları görülmektedir. Literatür incelendiğinde mental kontrol ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Mental kontrol stratejisi duygusal istikrarın sağlanmasıyla mümkündür. Araştırmanın yapıldığı kültürel çevre dikkate

alındığında erkeklerin daha ön planda olması sebebiyle öfke, nefret ve saldırganlık gibi yıkıcı duyguları daha rahat dışarıya yansıtılabılırken kızlar daha çok yapıcı duyguları yansıtabilmesine izin verilmektedir.

Yapılan çalışma sonucunda kız öğrencilerin çevreden pozitif tepki almak stratejisini erkek öğrencilerden daha çok kullandığı görülmektedir. Literatürde öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin alt boyutu olan çevreden pozitif tepki almak ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kızların hem günlük hayatta hem de sosyal medyada iletişimi daha çok kullanmaları, duygudurumlarını, sıkıntı ve problemlerini aile ve arkadaşlarıyla daha rahat paylaşabilmeleri sebebiyle çevreden daha çok pozitif yönde destek gördükleri söylenebilir.

Yapılan çalışma sonucunda çevreye pozitif tepkiler vermek ve dini inancın gereklerini yerine getirmek boyutları cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Literatür incelendiğinde çevreye pozitif tepkiler vermek ve dini inancın gereklerini yerine getirmek stratejileri ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yapılan çalışma sonucunda ergenlerde gelecek beklentileri cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Yapılan bazı çalışmalara göre erkek ergenlerin gelecekte beklenenleri kız ergenlerden daha pozitif yöndedir (Alagöz, 2018: 69; Çuhadar, vd., 2019: 1503). Bazı çalışmalarda ise gelecek beklentisi alt boyutları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Akbaşlı, Kubilay ve Durnalı: 2017: 4689; Mert ve Neslihanoglu, 2020: 942; Şimşek, 2012: 106). Ergenlerde gelecek beklentilerinin cinsiyete göre farklılaşmamasının nedenleri olarak hem kızların hem de erkeklerin gelecek planlamalarının birbirine benzer nitelikte olduğu gelecek için istenilen hayat standartlarının ortak bir anlayışa sahip oldukları söylenebilir.

Yapılan çalışma sonucunda erkek öğrencilerin evlilik ve aile ile ilgili gelecek beklentileri kız öğrencilerden daha yüksektir. Literatürde yapılan çalışmayı destekler nitelikte sonuçlar olduğu görülmektedir (Baş, 2019: 48; Baş ve Altun, 2020: 209; Savcı, 2016: 102; Topaktaş, 2015: 102).

Yapılan çalışma sonucunda erkek öğrencilerin din ve toplum ile ilgili gelecek beklentileri kız öğrencilerden daha yüksektir. Topaktaş (2015: 101)'ın Samsun'da ergenlerle yaptığı çalışmasında erkeklerin din ve toplum beklentisi kızlardan daha yüksek çıkmıştır. Ortaokul öğrencilerinde yapılmış bazı çalışmalara göre din ve toplum beklentisi boyutunda erkeklerin gelecek beklenti düzeyleri kızlara göre daha yüksektir (Baş, 2019: 48; Baş ve Altun, 2020: 209). Hız (1994: 104)'ın 15-24 yaş arasındaki gençlerin gelecek beklentilerini incelediği çalışmaya göre cinsiyet açısından dinin gereklerine inanan ve hayatında uygulayan kızların oranı %34,37 iken erkeklerin oranı %65,62'dir. Erkek öğrencilerin din ve toplum beklentilerinin daha yüksek çıkmasının nedenleri olarak ölçeğin din ve toplumla ilgili kısmında bulunan 21. Maddedeki "Topluluğumda lider olacağım" cevabının büyük etkisinin olduğu düşünülmektedir. Çünkü liderlik ve güç konusunda erkeklerin kızlardan daha istekli olduğu, ayrıca ataerkil aile yapısı gereği liderlerin erkekler olmasının bu sonucun çıkmasında etkisinin büyük olduğu düşünülmektedir.

Yapılan çalışma sonucunda erkek öğrencilerin sağlık ve yaşam gelecek beklentileri kız öğrencilerden daha yüksektir. Makas (2020: 56-57)'ın ergenlerde gelecek beklentileri ile okula uyumu incelediği çalışmasına göre ergenlerin sağlık ve yaşam boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark olmadığı belirtilmektedir. Avar (2019: 37)'nin liselerde yapmış olduğu çalışmaya göre Gelecek beklentileri alt boyutlarından sağlık ve yaşam boyutunda kızların beklenti düzeyleri erkeklerden daha yüksektir. Bu çalışmada erkek öğrencilerin sağlık ve yaşam beklentisinin daha yüksek çıkmasında ölçekte yer alan "spor yapacağım" ve "sağlıklı bir diyet yapacağım" maddeleri dikkat çekmektedir. Günümüzde özellikle film ve dizilerle yaygınlaşan kaslı erkek modelinin revaçta olması neticesinde erkeklerin spora ve protein

ağırlıklı diyetlere yönelmesinin bu sonucun çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca araştırma yapılan yerlerde spor merkezlerinin son yıllarda artış göstermesi ve bu merkezlere yoğun olarak kızlardan çok erkeklerin gitmesinin erkeklerde sağlık ve yaşam beklentisini artırdığı söylenebilir.

Yapılan çalışma sonucunda iş ve eğitim beklentisi ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Topaktaş (2015: 101)'in Samsun'da ergenlerle yaptığı çalışmasında her iki cinsiyetin de gelecek beklentilerinin en yüksek olduğu alt boyut iş ve eğitimidir. Uluçay ve Arkadaşlarının (2014: 245) ergenlerle yaptığı çalışmada da yine iş ve eğitim alt boyutu en yüksek gelecek beklentisi olarak göze çarpmaktadır. Bu sonucun çıkmasında öğrencilerin lise düzeyinde olmaları sebebiyle öncelikli olarak üniversite kazanmak ve güzel bir bölüm okumak olduğu ve kız-erkek fark etmeksizin aynı beklenti içerisinde oldukları söylenebilir.

Yapılan çalışma sonucunda günlük 0-1 saat arası dijital oyun oynayan ergenler 2, 3, 4, 5 ve saat üzeri oyun oynayan ergenlere göre daha az bağımlıdır. Günlük 2 saat dijital oyun oynayan ergenler 3, 4, 5 saat ve üzeri oyun oynayan ergenlere göre daha az bağımlıdır. Günlük 3 saat dijital oyun oynayan ergenler 4, 5 saat ve üzeri oyun oynayan ergenlere göre daha az bağımlıdır. Günlük 4 saat dijital oyun oynayan ile 5 saat ve üzeri oynayan ergen arasında oyun bağımlılığı açısından anlamlı bir fark yoktur. Literatür incelendiğinde yapılan çalışmaların çoğunda bu çalışmayı destekler niteliktedir. Literatürde ergenlerde dijital oyun oynama süresi arttıkça dijital oyun bağımlılık düzeyleri de daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Gökçearslan ve Durakoğlu, 2014: 431; Kirby, Jones ve Copello: 2014: 47; Terlemez, 2019: 53). Oyunların çoğunda belirli bir çaba ve süre harcandığında ödül vermesi, seviye atlanması durumunun öğrencide beynin ödül merkezini harekete geçirmesi sayesinde oyuna daha çok bağlanma ve oyundan kopamama sonucu bağımlılığın arttığı söylenebilir.

Yapılan çalışma sonucunda ergenlerin algıladıkları akademik başarı düzeyleri düşük olanların algıladıkları akademik başarı düzeyi orta olanlara göre dijital oyun bağımlılık düzeyleri daha yüksektir. Yine ergenlerin algıladıkları akademik başarı düzeyleri düşük olanların algıladıkları akademik başarı düzeyi yüksek olanlara göre dijital oyun bağımlılık düzeyleri daha yüksektir. Kıldırın (2019: 63)'in yapmış olduğu çalışmaya göre dijital oyun bağımlılık düzeyi arttıkça lisede öğrenim gören ergenlerin derslerinin not ortalamaları azalmaktadır. Yönet (2018: 99)'in lise öğrencilerinde sportif serbest zaman ilgilenim, dijital oyun bağımlılığı ve yaşam kalitesini incelediği çalışmasına göre algılanan akademik başarı düzeyi attıkça dijital oyun bağımlılığı düzeyi azalmakta, dijital oyun bağımlılığı düzeyi arttıkça algılanan akademik başarı düzeyi azalmaktadır. Yapılan çalışmada bu sonucun çıkmasında akademik başarısı düşük olan öğrencilerin başarı tatminini dijital oyunlardan sağlarken akademik başarısı yüksek olanın bu başarı tatmini sayesinde alternatif haz ve telafi kaynaklarına yönelmemesi olduğu söylenebilir. Ayrıca akademik başarısı düşük olan öğrencinin öğrenilmiş çaresizlik yaşadığı, kendine güveninin ve dersler konusunda motivasyonlarının daha az olduğu söylenebilir. Akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin kendilerine belirli bir hedef koyduğu ve bulunduğu başarılı konumu kaybetmemek için ders çalışmaya daha motive olduğu söylenebilir.

Yapılan çalışma sonucunda çevreden pozitif tepki almak düzeyi yüksek olan ergenlerin mental kontrol düzeyleri de yüksek çıkmıştır. En düşük ilişki ise öznel iyi oluşu artırma stratejisi alt boyutu olan istekleri doyurmak ile oyun bağımlılığı arasındadır.

Yapılan çalışma sonucunda ergenlerde çevreye pozitif tepki verme stratejisi kullanımı arttıkça dijital oyun bağımlılık düzeyi azalmakta, dijital oyun bağımlılık düzeyi arttıkça çevreye pozitif tepki verme stratejisi kullanımı azalmaktadır. Literatür incelendiğinde öznel iyi oluşu artırma stratejileri alt boyutları ile dijital oyun bağımlılığının birlikte incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çevreye olumlu tepkiler vermek karşılıklı iletişimi artırmaktadır.

Ergenlik döneminde öğrencilerin dijital oyunları genellikle günlük hayatın problemlerinden bir kaçış olarak oynadıkları düşünüldüğünde bu problemlerin paylaşımı ve çözümü için çevreye pozitif tepkiler veren ergen birey sorunlarına çözüm bularak dijital oyun bağımlılığı olasılığını azaltıyor olabilir.

Yapılan çalışma sonucunda ergenlerde iş ve eğitim beklentisi arttıkça dijital oyun bağımlılık düzeyi azalmakta, dijital oyun bağımlılık düzeyi arttıkça iş ve eğitim beklentisi azalmaktadır. Çalışmada bu sonucun çıkmasında zaman kavramının etkisi olduğu düşünülmektedir. Lisede okul sonrası öğrenciye belirli bir süre kalmaktadır. Bu sürenin dijital oyunlarla harcanması ders çalışmaya kısıtlı bir vakit bırakacağı için kariyer planlaması yapan bir öğrencinin oyunları azaltması gerekmektedir. Bu yüzden dijital oyun bağımlılığı ile iş ve eğitim beklentisinin negatif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu söylenebilir. Evlilik ve aile beklentisi için lise düzeyinin erken olduğu düşünüldüğünden dijital oyun bağımlılığına etki etmeyeceği zaten araştırma öncesinde düşünülmekteydi. Din ve toplum boyutu ile dijital oyun bağımlılığı arasındaki ilişki ele alındığında, toplum nezdinde dijital oyun bağımlılığı alkol ve madde bağımlılığı karşısında daha masum görüldüğü için ergenlerin alkol ve maddeye yönelmesinden dijital oyun oynamalarına daha müsamaha gösterdikleri düşünülmektedir. Bu yüzden araştırma öncesinde din ve toplum boyutu ile dijital oyun bağımlılığı arasında az da olsa pozitif yönde bir ilişki çıkması beklenmekteydi. Fakat yapılan çalışmada böyle bir netice çıkmamıştır.

5.2 Öneriler

- Dijital oyun bağımlılığı öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve gelecek beklentileri ile birlikte ele alındığında dijital oyun bağımlılığının her iki değişken üzerinde de olumsuz etkileri olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan olumsuz sonuçları azaltmak amacıyla ergenlere dijital oyun bağımlılığını azaltacak önleyici rehberlik ve psikolojik danışmanlık faaliyetleri yapılabilir.
- Dijital oyunların yoğun kullanımı önlemek amacıyla ergenlere kotası düşük internet paketleri satın alınabilir.
- Dijital oyun bağımlılığını önlemek amacıyla ev içerisinde bulunan bilgisayar ergenin odasından ziyade evin salonunda herkesin kullanımına açık alanda bulundurulabilir.
- Dijital dünyadan uzaklaşıp ailecek nitelikli vakit geçirebilmek için haftanın belli günlerinde “Sıfır teknoloji” saatleri belirlenerek herkesin tv, tablet, bilgisayar ve telefonu bırakarak birlikte vakit geçirmesi planlanabilir.
- Dijital oyunları ergenlerin gerçek hayatın sorunlarından kaçmak için bir araç olarak kullanıldığı düşünüldüğünde bu sorunların çözümünde ergene destek olunabilir.
- Teknolojinin amaç odaklı kullanımı becerisi kazandırılması konusunda yardımcı olabilmek amacıyla ergenlere ve ailelerine ve öğretmenlere teknoloji okuryazarlığı ile bilinçli teknoloji kullanımı eğitimi verilebilir.
- Dijital oyun başında geçirilen sürenin azaltılması ve öznel iyi oluşun artırılması için günlük hayatta sosyal aktiviteler ve sportif faaliyetler artırılabilir.
- Yoğun dijital oyun oynadığı fark edilen öğrenciler uzman desteği alması için psikolojik danışmana yönlendirilebilir.
- Ergenin bilgisayar başında oyun oynarken vaktin nasıl geçtiğinin farkında olabilmesi ve kendini yönetim becerisini geliştirebilmesi için kendi kendine hedef belirleme, planlama

yapma, alarm kurma ve süre kontrolü yapma gibi düzenlemeler yapması konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.

- Ergenlerin öznel iyi oluşu düzeylerini artırmak için pozitif psikolojinin alt alanlarını içeren önleyici bireysel ve grup çalışmaları yapılabilir.
- Öznel iyi oluşu artırma stratejileri ile ilgili etkinlikler sınıf rehberliği çalışmalarına eklenebilir.
- Lise ve üniversite düzeylerinde gelecek beklentileri oluşturmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Ergenlik dönemi özellikleri, ergenlik dönemiyle baş etme, ergenlik dönemi risk faktörleri, cinsiyet eşitliği, etkili iletişim yöntemleri ve çatışma çözme becerileri, üniversite bölümü ve meslek seçimi, hedef belirleme, gelecek planlaması yapma, boş zamanların etkin kullanımı, iyi olma halinin korunması ve artırılması gibi konularda başta anne-babalar ve ergenler olmak üzere mikro-çevreden makro-çevreye doğru genişletilmiş eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.
- Gelecek planlaması, iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam boyutlarında ergen bireyle anne-babanın sürekli iletişim halinde olmasının önemi konusunda ebeveynlere gelecek planlaması konusunda seminer verilebilir.

6. Kaynakça

- Adler, A. (2001). İnsan Tabiatını Tanıma. (çev. Kamuran Şipal). Say Yayınları, İstanbul.
- Akbaşlı, S., Kubilay, S., & Durnalı, M. (2017). Önlisans Öğrencilerinin Gelecek Beklentileri ile Akademik Motivasyonlarının İncelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4678-4693.
- Aksoy, Z. (2018). Adölesanlarda oyun bağımlılığı, yaşam biçimi davranışları ve etkileyen faktörler. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Aktaş, B. (2018). Ortaokul öğrencilerinde internet ve dijital oyun bağımlılığının psikolojik sağlık ve saldırganlıkla ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi, Kars.
- Alagöz, E. (2018). İstanbul ilinde özel mesleki ve teknik anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin sosyo demografik özelliklerinin gelecek beklentileri üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Anlı, G., & Taş, İ. (2018). Ergenler İçin Oyun Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formunun Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 13(11).
- Avar, F. Z. (2019). Lise öğrencilerinde algılanan ebeveynlik tutumunun öğrencilerin gelecek beklentisi ve akademik başarısı ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Aydoğdu, H. (2017). Lise öğrencilerinde öznel iyi oluş ve akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Bagav, M. (2018). Sınav kaygısı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.

- Bakırcıoğlu, R. (2012). *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baş, N. (2019). Ortaokul öğrencilerindeki gelecek beklentilerinin açıklanmasında okula bağlılık ve okul yaşam kalitesinin rolü. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Trabzon.
- Baş, N. Ve Altun, F. (2020). Ortaokul Öğrencilerindeki Gelecek Beklentilerinin Açıklanmasında Okula Bağlılık, Okul Yaşam Kalitesi ve Akademik Başarının Rolü. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24 (1), 197-213.
- Bayram, E. (2018). Ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ile kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Bolu.
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, (2018). İnternetin Bilinçli ve Güvenli Kullanımı Saha Çalışması Raporu. 08.11.2019 tarihinde <https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/oZPyg.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Buyruk, M. (2009). Ailenin sosyo ekonomik yapısının meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentisine etkileri: istanbul ili bayrampaşa ilçesi inönü anadolu teknik, teknik ve endüstri meslek lisesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Canbay, H. (2010). Lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İzmir.
- Carr, A. (2016). Pozitif Psikoloji (Ü. Şendilek, Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Çakır, G. (2015). Lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İzmir.
- Çakır, Ö., Ayas, T., & Horzum, M. B. (2011). Üniversite Öğrencilerinin İnternet ve Oyun Bağımlılıklarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 44(2), 95-117.
- Çavuş, S., Ayhan, B., & Tuncer, M. (2016). Bilgisayar Oyunları ve Bağımlılık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, (43), 265-289.
- Çuhadar, A., Demirel, M., Er, Y., & Serdar, E. (2019). Lise Öğrencilerinde Boş Zaman Yönetimi ve Gelecek Beklentisi İlişkisi. Journal of International Social Research, 12(66).
- Demirbozan, N. (2019). Ergenlerde dijital oyun bağımlılığının anne baba tutumu ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Diener, E. (2006). Guidelines for National Indicators of Subjective Well-Being and Ill-Being. Journal of Happiness Studies, 7: 397-404.
- Eker, Ö. (2016). Lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılıkları ile öznel iyi oluşlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Eni, B. (2017). Lise öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı ve algıladıkları ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Erboy, E., & VURAL, R. A. (2010). İlköğretim 4 ve 5 Sınıf Öğrencilerinin Bilgisayar Oyun Bağımlılığını Etkileyen Faktörler. Ege Eğitim Dergisi, 11(1), 39-58.
- Erdoğan, M. (2019). Bireylerin kişilik özellikleri, temel değerleri, iletişim becerileri ile öznel iyi oluş hali düzeyleri arasında nedenselliğin incelenmesi: üniversite düzeyinde turizm

- eğitimi alan öğrenciler üzerine bir araştırma. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, İstanbul.
- Eryılmaz, A. (2010a). Ergenler için Özel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(33).
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. sage
- Gaming In Turkey (2018). Türkiye Oyun Sektörü 2018 Raporu. 09.11.2019 tarihinde <https://digitalage.com.tr/wp-content/uploads/2019/04/turkiye-oyun-sektoru-raporu-2018-gaming-in-turkey-190317195319.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Gök, E. (2019). Özel iyi oluşun yordanmasında psikolojik ihtiyaçların karşılanması, aile aidiyeti ve ebeveyn algısı rolünün incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Gökçe Arslan, Ş., & Durakoğlu, A. (2014). Ortaokul Öğrencilerinin Bilgisayar Oyunu Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23), 419-435.
- Göldağ, B. (2018). Lise Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılık Düzeylerinin Demografik Özelliklerine Göre İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1287-1315.
- Hız, K. (1994). 15-24 yaş arası gençlerin durumları ve gelecek beklentileri: Muğla ili örneği. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Ankara.
- Hocaoğlu, D. (2003). Küreselleşme, Küresel Köy, Küresel Yağma ve Küresel Yoksulluk. *Yoksulluk Sempozyumu*, Deniz Feneri Yay, 1.
- Horzum, M. B. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Bilgisayar Oyunu Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 56-68.
- İlhan, T. (2005). Özel iyi oluşa dayalı mizah tarzları modeli. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (22. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kartal, M. A. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin bazı değişkenlere göre özel iyi oluş ve iletişim beceri düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Samsun.
- Kestane, M. (2019). Dijital oyun bağımlılığının ilköğretim ikinci kademe çağındaki öğrencilerin akademik başarısı ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kıldırın, Y. (2019). Lise öğrencilerinin zorbalıkla baş etme düzeyleri ve zorbalık eğilimi düzeyleri ile bilgisayar oyun bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kirby, A., Jones, C., & Copello, A. (2014). The Impact of Massively Multiplayer Online Role Playing Games (MMORPGs) on Psychological Wellbeing and The Role of Play Motivations and Problematic Use. *International journal of mental health and addiction*, 12(1), 36-51.
- Köker, S. (1991). Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeyinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü, Ankara.
- Kurtbeyoğlu, Ş. (2018). Ortaokul öğrencilerinin demografik özelliklerinin oyun bağımlılığı ile ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Li, H., & Wang, S. (2013). The Role of Cognitive Distortion in Online Game Addiction Among Chinese Adolescents. *Children and youth services review*, 35(9), 1468-1475.

- Makas, A. (2020). Ergenlerde gelecek beklentileri ve okula uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Sakarya.
- Malkoç, A. (2011). Öznel iyi oluş müdahale programının üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeylerine etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, İstanbul.
- McWhirter, E. H., & McWhirter, B. T. (2008). Adolescent Future Expectations of Work, Education, Family, and Community Development af A New Measure. *Youth & Society*, 40(2), 182-202.
- Mert, G., & Neslihanoglu, S. (2020). Y Kuşağının Kariyer Algısı ve Gelecek Beklentisi: Kocaeli Organize Sanayi Bölgesi Örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 927-945.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is Happy?. *Psychological science*, 6(1), 10-19.
- Newzoo, (2019). Global Games Market Report. 08.11.2019 tarihinde <https://resources.newzoo.com/> adresinden erişilmiştir.
- Ögel, K. (2012). İnternet Bağımlılığı: İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak. İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sağlam, M. (2019). Dijital oyunların öznel iyi oluşa etkisi: y kuşağına yönelik bir araştırma. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, İzmir.
- Savcı, H. (2016). Ergenlerin çocukluk çağı örseleme yaşantıları ile gelecek beklentileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum.
- Saygın, Y. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyal destek, benlik saygısı ve öznel iyi oluş düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Konya.
- Strack, F., Argyle, M., & Schwarz, N. (2007). *Subjective Well-Being: An Interdisciplinary Perspective*. Pergamon Press.
- Şimşek, H. (2012). Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki Lise Öğrencilerinin Gelecek Beklentileri ve Gelecek Beklentilerini Etkileyen Faktörler. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(1), 90-109.
- Tekin, F. (2019). Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile kişilerarası ilişki tarzları ve algılanan ebeveyn stilleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Terlemez, C. (2019). Dijital oyun bağımlılığı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Topaktaş, B. (2015). Adölesanlarda algılanan sosyal desteğin gelecek beklentisi ve ruhsal belirti düzeyleri ile ilişkisi. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Samsun.
- Tuncer, M. (2011a). Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması. *Electronic Turkish Studies*, 6(3).
- Tuzgöl Dost, M. (2004). Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- TÜDOF (2012). Dijital Oyunlar ve Oyunların Etkileri. 08.11.2019 tarihinde https://www.tbmm.gov.tr/arastirma_komisyonlari/bilisim_internet/docs/sunumlar/turkiye_dijital_oyunlar_federasyonu.pdf adresinden erişilmiştir.

- Uluçay, T., Özpolat, A. R., İşgör, İ. Y., & Taşkesen, O. (2014). Lise Öğrencilerinin Gelecek Beklentileri Üzerine Bir Araştırma. *Education Sciences*, 9(2), 234-247.
- Yavaş, G. (2020). Ergenlerin öznel iyi oluşu arttırma stratejileri, oyun bağımlılığı ve akran ilişkilerinin, öznel iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yönet, E. (2018). Lise öğrencilerinin sportif serbest zaman ilgilenim, dijital oyun bağımlılığı ve yaşam kalitesi düzeylerinin araştırılması. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.